

دستورالعمل اجرایی

توافق نامه اجرایی همکاری های مشترک برنامه سلامت دهان و دندان دانش آموزان

بین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت آموزش و پرورش (۹۳/۱۲/۲۰)

مقدمه

یکی از مهمترین اهداف دست اندر کاران رشد و توسعه جامعه، تامین سلامت انسانها می باشد که خود نقش موثری در پیشرفت و توانمندی جامعه دارد. در این خصوص سلامت دهان و دندان بخش مهمی از بهداشت عمومی را تشکیل می دهد که در کیفیت زندگی افراد نقش مهمی دارد. در اکثر کشورها توجه به افزایش سطح سلامت دانش آموزان به خصوص سطح سلامت دهان و دندان آنها، نوعی سرمایه گذاری برای نسل های آینده محسوب می شود که با طراحی مداخلات مناسب در زمینه سلامت دهان و دندان، این امکان در آینده نه چندان دور میسر می گردد.

ضرورت اجرای طرح

پوسیدگی دندان شایع ترین بیماری مزمن دوران کودکی و نوجوانی است که در بین اقشار مختلف جامعه با هر نژاد، قومیت و سطح اجتماعی مشاهده می شود. طبق آخرین بررسی های بعمل آمده بطور متوسط هر کودک ۵ تا ۶ ساله ایرانی دارای ۵ دندان شیری پوسیده در دهان خود می باشد و از سن ۶ تا ۱۲ سالگی نیز میزان پوسیدگی دندانهای دائمی روندی افزایشی دارد.

واضح است که تهیه و تدارک نیروی انسانی و هزینه اجرای چنین برنامه ای بسیار گزاف خواهد بود حال آنکه ارائه خدمات پیشگیری در جهت جلوگیری از ایجاد بیماریهای دهان و دندان صرف هزینه بسیار کمتری را در پیش خواهد داشت. بهترین زمان جهت کنترل بیماریهای دهان و دندان سنین کودکی و یکی از بهترین مکان ها جهت دسترسی به این گروه سنی مدارس ابتدایی می باشد.

لذا در دوران خدمات دولت تدبیر و امید، در راستای طرح تحول سلامت، توافق نامه ای بین اداره بهداشت دهان و دندان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دفتر سلامت و تندرستی وزارت آموزش و پرورش جهت ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی در

تاریخ ۹۳/۱۲/۲۰ منعقد گردید. بر طبق ماده یک توافق نامه مذکور، این برنامه برای دوره ۶ ساله در نظر گرفته شده است تا با مداخلات مناسبی که در نظر است اجرا گردد تغییر قابل توجهی در شاخص DMFT/dmft دانش آموزان مشاهده شود. امید است با اجرای مطلوب این برنامه، گام موثری در راستای ارتقای سلامت دهان و دندان آینده سازان کشور اسلامی مان برداشته شود.

هدف کلی

بهبود شاخص DMFT دانش آموزان مقطع ابتدایی کشور

اهداف اختصاصی

۱. افزایش درصد دانش آموزان ۱۲ ساله بدون پوسیدگی دندانی (۳۵٪) به میزان ۴۱٪ در طی ۶ سال
  ۲. کاهش میزان شاخص DMFT دانش آموزان ۱۲ ساله از $۲/۰۹^*$ به یک در طی ۶ سال
  ۳. افزایش سهم F در شاخص DMFT دانش آموزان ۱۲ ساله $(۱۵٪)^*$ به میزان سالیانه ۳٪
  ۴. و کاهش میزان D در شاخص DMFT دانش آموزان ۱۲ ساله $(۸۲٪)^*$ به میزان سالانه ۳٪
  ۵. افزایش آگاهی مجریان برنامه در مدارس ابتدایی در زمینه سلامت دهان و دندان دانش آموزان به میزان سالانه ۵٪
  ۶. افزایش سطح آگاهی والدین در زمینه سلامت دهان و دندان دانش آموز سالانه ۵٪ و جلب مشارکت والدین جهت اجرای مطلوب برنامه
  ۷. افزایش سطح آگاهی دانش آموزان ۱۲ ساله در زمینه سلامت دهان و دندان سالانه ۵٪
  ۸. تکمیل شناسنامه الکترونیک دانش آموزی
  ۹. افزایش دسترسی دانش آموزان مقطع ابتدایی به خدمات پیشگیری دهان و دندان
  ۱۰. افزایش دسترسی دانش آموزان مقطع ابتدایی به خدمات درمانی دندانپزشکی (پیشگیری ثانویه با تعرفه مصوب)
- * عدد و درصد های ذکر شده مربوط به نتایج پیمایش کشوری سلامت دهان و دندان در سال ۱۳۹۱ است که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی انجام شد.

استراتژی ها

آموزش:

۱. تعیین وضعیت سطح آگاهی والدین، دانش آموزان و مجریان برنامه در مدارس قبل و بعد از آموزش سلامت دهان و دندان
۲. تهیه بسته های آموزشی مرتبط برای والدین، دانش آموزان و مجریان برنامه در مدارس ابتدایی
۳. برگزاری جلسات توجیهی و کارگاه های آموزشی برای والدین، دانش آموزان و مجریان برنامه در مدارس ابتدایی
۴. هماهنگی های بین بخشی (نیروهای در گیر در وزارت بهداشت و وزارت آموزش و پرورش)
۵. تهیه وسایل کمک آموزشی
۶. انجام هماهنگی های لازم با صدا و سیما
۷. آموزش مجریان برنامه (در زمینه آشنایی و کار با پرونده الکترونیک و ارائه خدمت وارنیش فلوراید)

پیشگیری:

۱. تهیه برنامه نرم افزاری برای پرونده الکترونیک سلامت دهان و دندان دانش آموزان
۲. تکمیل شناسنامه الکترونیک سلامت دهان و دندان دانش آموزان
۳. تامین وارنیش فلوراید جهت دانش آموزان
۴. انجام خدمت وارنیش فلوراید
۵. استفاده از یونیت سیار در مدارس

درمان:

۱. هماهنگی های لازم با سازمان های بیمه گر جهت ارائه خدمات پایه دندانپزشکی
۲. ارائه خدمات دندانپزشکی تحت پوشش بیمه های پایه براساس مصوبه هیات دولت با تعرفه های مصوب
۳. افزایش تعداد مراکز ارائه خدمات درمانی به دانش آموزان (خرید خدمت، راه اندازی پایگاه های ثابت و سیار، فعال شدن مراکز بهداشتی درمانی)

پژوهش:

۱. جلب همکاری دانشکده های دندانپزشکی برای انجام پژوهش ها و طرح های تحقیقاتی کاربردی
۲. تعیین شاخص های سلامت دهان و دندان
۳. تاثیر راه اندازی پایگاه های ثابت و سیار در تغییر شاخص های سلامت دهان و دندان
۴. تعیین آگاهی و نگرش والدین، دانش آموزان و مجریان برنامه در مدارس ابتدایی در زمینه سلامت دهان و دندان

اعضای کمیته و ستادهای اجرایی برنامه کشوری سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

۱- اعضای کمیته مرکزی راهبری

بر طبق تبصره یک بند ۴-۱ از ماده ۴ تفاهم نامه وزارتین، ستاد راهبری متشکل از افراد حقیقی و حقوقی ذیل می باشد:

قائم مقام وزیر در امور مشارکت های اجتماعی، سازمان های مردم نهاد و خیریه های حوزه سلامت کشور، معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دبیر شورای سلامت دهان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، رئیس اداره بهداشت دهان و دندان، معاون تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش، معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش، معاون وزیر و رییس سازمان استثنایی کشور، رییس مرکز مدیریت شبکه معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مدیرکل دفتر آموزش و ارتقای سلامت معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مدیرکل دفتر سلامت و تندرستی وزارت آموزش و پرورش، مدیرکل دفتر سلامت جمعیت، خانواده و مدارس معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مدیرکل دفتر مراقبت در برابر آسیب های اجتماعی وزارت آموزش و پرورش، رییس مرکز سلامت محیط کار معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

۲- اعضای ستاد اجرایی کشور

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

معاون بهداشت، دبیر شورای سلامت دهان مشاور معاون بهداشت و رئیس اداره بهداشت دهان و دندان، مدیرکل دفتر سلامت خانواده و جمعیت و مدارس

وزارت آموزش و پرورش:

معاون تربیت بدنی و سلامت، مدیر کل دفتر سلامت و تندرستی، مشاور مدیرکل دفتر سلامت و تندرستی، رییس گروه تغذیه و سلامت، کارشناس مسئول برنامه ریزی آموزش سلامت

۳- اعضای ستاد اجرایی استان

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

معاون بهداشت دانشگاه، کارشناس مسئول بهداشت دهان و دندان، کارشناس مسئول سلامت نوجوانان، جوانان و مدارس

وزارت آموزش و پرورش:

معاون تربیت بدنی و تندرستی استان، رییس اداره سلامت و تندرستی استان، کارشناس یا کارشناس مسئول سلامت و تندرستی استان

رییس ستاد: معاون بهداشتی

دبیر ستاد: کارشناس مسئول بهداشت دهان و دندان

۴- اعضا ستاد اجرایی شهرستان

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی:

مدیر شبکه بهداشت و درمان / رییس مرکز بهداشت، کارشناس مسئول بهداشت دهان و دندان شهرستان، کارشناس مسئول سلامت نوجوانان، جوانان و مدارس

وزارت آموزش و پرورش:

مدیر منطقه، معاونت پرورشی و تربیت بدنی و تندرستی منطقه، کارشناس یا کارشناس مسئول

سلامت و تندرستی منطقه

رییس ستاد: مدیر شبکه یا رییس مرکز بهداشت

دبیر ستاد: کارشناس مسئول بهداشت دهان و دندان

فلوچارت تشکیلاتی برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

سال تحصیلی ۹۵-۹۴

کمیته مرکزی راهبری

ستاد اجرایی کشور

ستاد اجرایی استان

ستاد اجرایی شهرستان

برنامه ریزی و نظارت بر نحوه عملکرد در محل های
اجرای برنامه

پایگاه های سلامت دهان و دندان
دانش آموزان (ثابت و سیار)

مدارس ابتدایی
تحت پوشش برنامه

مراکز بهداشتی درمانی
(شیفت صبح و عصر)

مراکز خصوصی و دانشکده های
دندانپزشکی (خرید خدمت شده)

شرح وظیفه ستادهای اجرایی برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

شرح وظیفه ستاد اجرایی کشوری :

- *تشکیل جلسات کشوری حداقل هر ماه یک بار و در صورت ضرورت در زمان های تعیین شده
- *تهیه و تدوین جدول گانت جهت اجرای طرح
- *تدوین دستورالعمل اجرایی ، فرم های آماری و اطلاعاتی، چک لیست ها و .... در صورت لزوم
- *تعیین گردش کار و روشن نمودن وظایف محوله به هر بخش
- *توجه روسای اداره سلامت و تندرستی آموزش و پرورش و کارشناسان مسئول بهداشت دهان و دندان و کارشناسان مسئول سلامت نوجوانان و مدارس معاونت های بهداشتی کشور
- *برآورد بودجه و اعتبار مورد نیاز
- *تامین و توزیع مواد مصرفی و لوازم و تجهیزات مورد نیاز
- *تهیه بسته آموزشی
- *تهیه و توزیع وسایل کمک آموزشی (پوستر، پمفلت و.....)
- *آماده سازی اذهان عمومی برای اجرای طرح از طریق صدا و سیما و سایر رسانه های گروهی
- *نظارت، پایش و ارزشیابی از اجرای برنامه
- *ارسال پسخوراند به کمیته مرکزی

شرح وظیفه ستاد اجرایی استان :

- *تشکیل جلسات ستاد استانی حداقل هر ماه یک بار و بنا بر ضرورت در زمان های تعیین شده
- *تهیه جدول گانت جهت اجرای برنامه (انجام برنامه ریزی لازم جهت آموزش، پیشگیری و درمان)
- *تعیین گردش کار و روشن نمودن وظایف محوله به هر بخش

*آموزش و توجیه کارشناسان مسئول بهداشت دهان و دندان شهرستان ها و کارشناسان مسئول سلامت نوجوانان و جوانان و مدارس و کارشناسان مسئول سلامت و تندرستی آموزش و پرورش شهرستان ها (برگزاری جلسات توجیهی و کارگاه های آموزشی)

*توزیع مواد مصرفی، لوازم و تجهیزات مورد نیاز

*برآورد و توزیع وسایل کمک آموزشی

*آگاه سازی اذهان جامعه در زمینه اجرای طرح از طریق صدا و سیما وسایر رسانه های گروهی

*نظارت پایش وارزشیابی از اجرای برنامه و ارسال پسخوراند به دبیرخانه ستاد کشوری هر ۳ ماه یک بار

شرح وظیفه ستاد اجرایی شهرستان :

* تشکیل جلسات ستاد اجرایی شهرستان حداقل هر ماه یک بار و بنا بر ضرورت در زمان های تعیین شده

* تهیه جدول گانت جهت اجرای برنامه

* برگزاری جلسات آموزشی توجیهی برای عوامل اجرایی در سطح شهرستان و ارسال صورتجلسه به دبیرخانه ستاد اجرائی استان

* جمع آوری اطلاعات مرتبط به مدارس ابتدایی، مراکز بهداشتی درمانی، خانه های بهداشت، پایگاه های بهداشتی عوامل اجرایی برنامه

* برنامه ریزی و اجرای برنامه های آموزشی برای مجریان برنامه

* آموزش به عوامل اجرایی درگیر طرح و توزیع وسایل کمک آموزشی و محتوای آموزشی

* دریافت و تکثیر فرم های آماری و اطلاعاتی

* هماهنگی جهت اجرای وارنیش فلوراید تراپی برای دانش آموزان مقطع ابتدایی

* پایش وارزشیابی برنامه و ارائه پسخوراند به دبیرخانه ستاد استانی هر ۳ ماه یک بار

روش اجرای طرح

۱. برگزاری جلسه کمیته طرح تحول سلامت دهان و دندان و مطرح نمودن برنامه ارتقای سلامت دهان و

دندان دانش آموزان (جهت توجیه و انجام هماهنگی های لازم)

۲. توجیه و هماهنگی با معاون بهداشتی و واحدهای مرتبط درون بخش (از جمله واحد نوجوانان، جوانان و مدارس)

۳. انجام هماهنگی های لازم با آموزش و پرورش

۴. هماهنگی با واحدهای بهداشت دهان و دندان زیر مجموعه

۵. تشکیل ستاد استان و ستاد شهرستان

۶. تعیین درصد جمعیت دانش آموزی تحت پوشش برنامه

۷. اعلام اقلام مورد نیاز اجرای برنامه (وارنیش فلوراید، یونیت سیار، تبلت و ...)

۸. تعیین نیروهای اجرایی درون و برون بخش

۹. برآورد بودجه مورد نیاز اجرای برنامه برای سال تحصیلی ۹۵-۹۴ با توجه به برنامه عملیاتی

۱۰. دریافت اقلام آموزشی مورد نیاز (از جمله، پوستر، کتاب دانستنی ها و ...)

۱۱. توزیع اقلام دریافتی و توزیع وسایل کمک آموزشی در محل های تعیین شده توسط اداره بهداشت دهان و دندان

۱۲. برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی برای نیروهای اجرایی درون بخش

۱۳. برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی برای نیروهای اجرایی برون بخش

۱۴. برگزاری جلسات آموزشی کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان برای مجریان برنامه در مدارس

۱۵. انجام پری تست و پست تست از مجریان برنامه و تعیین میزان درصد افزایش آگاهی

۱۶. تدوین و تنظیم فرم قرارداد جهت خرید خدمات مطابق با استانداردها و قوانین هر دانشگاه/دانشکدهها

۱۷. عقد قرارداد با مراکز خصوصی جهت ارائه خدمات دندانپزشکی به دانش آموزان

۱۸. ارتقا و فعال سازی واحدهای بهداشت دهان و دندان مراکز بهداشتی درمانی جهت ارائه خدمات دندانپزشکی و عقد قرارداد با بیمه

۱۹. هماهنگی با دانشکده های دندانپزشکی جهت ارائه خدمات دندانپزشکی به دانش آموزان (در صورت امکان)

۲۰. راه اندازی پایگاه های ثابت و استفاده از یونیت های سیار مطابق با دستورالعمل اجرایی پایگاه های سلامت دهان و دندان دانش آموزی

۲۱. هماهنگی با آموزش و پرورش در خصوص تعیین محل های پایگاه های سلامت دهان و دندان دانش آموزان

۲۲. اجرای برنامه در سطح مدارس ابتدایی تحت پوشش برنامه سلامت دهان و دندان دانش آموزی :

a. تکمیل شناسنامه الکترونیک دانش آموزی بر طبق برنامه نرم افزاری تحویلی و انجام وارنیش

فلورایدترایی کودکان

b. ارائه خدمات دندانپزشکی

۲۳. نظارت و پایش برنامه

۲۴. گزارش گیری ماهیانه بر طبق برنامه نرم افزاری تحویلی

۲۵. تهیه گزارش نهایی و استخراج شاخص های برنامه

نکات قابل توجه:

- تکمیل شناسنامه الکترونیک دانش آموزان و انجام وارنیش فلورایدترایی بایستی در طی مهر، آبان و حداکثر تا پانزدهم آذر ماه انجام شود.
- ارائه خدمات دندانپزشکی به دانش آموزان نیز بایستی در طی ماه های آذر، دی، بهمن و اسفند صورت گیرد.
- به ازای هر ۱۵۰۰ نفر جمعیت دانش آموزان ابتدایی برنامه ریزی جهت ارائه سطح یک خدمات دهان و دندان صورت گیرد (آموزش، تکمیل شناسنامه، وارنیش فلوراید)
- به ازای هر ۵۰۰۰ تا ۷۰۰۰ نفر جمعیت دانش آموزان ابتدایی برنامه ریزی جهت ارائه سطح دو خدمات صورت گیرد (ترمیم، کشیدن، فیشورسیلنت، جرمگیری)
- افزایش حجم خدمات در مراکز دولتی جهت افزایش سهم خدمات بخش دولتی (اجرای طرح کارانه، خرید خدمت و ...)

- جهت پاسخگویی به سوالات و مشکلات، افراد بایستی با افراد مسئول و ذی ربط در سیستم خود در تماس باشد. برای مثال مجری برنامه در مدرسه اگر مشکلی دارد بایستی با مسئول مربوطه خود در آموزش و پرورش منطقه مطرح کند و یا اگر کارشناس مسئول بهداشت دهان و دندان شهرستان مشکلی دارد بایستی به کارشناس مسئول بهداشت دهان و دندان استان خود گزارش کند.
- اگر قرار است برنامه در تعدادی از مدارس اجرا گردد ارجحیت با مدارس مروج سلامت است.
- در مدارس فاقد مربی بهداشت که تحت پوشش برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی هستند، بایستی حتماً یک نفر به عنوان مجری برنامه در مدرسه به ستاد شهرستان معرفی گردد.

فرم ما

فرم شماره ۱

فرم اطلاعات برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان مقطع ابتدایی که بایستی در مدرسه موجود باشد و در اختیار ستاد اجرایی شهرستان قرار گرفته باشد.

فرم شماره ۲

فرم اطلاعات برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان مقطع ابتدایی که بایستی در واحد ستادی شهرستان موجود باشد و در اختیار ستاد اجرایی استان قرار گرفته باشد.

فرم شماره ۳

فرم اطلاعات برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان مقطع ابتدایی که بایستی در واحد ستادی استان موجود باشد و در اختیار ستاد اجرایی کشوری قرار گرفته باشد.

فرم شماره ۴

فرم رضایت نامه والدین برای انجام وارنیش فلورایدتراپی دندان های فرزندان شان که بایستی به عنوان مستندات در مدرسه نگهداری شود.

فرم شماره ۵

بایستی یک نسخه از فرم شماره ۵ (گواهی انجام وارنیش فلوراید) در مدرسه و یک نسخه آن در ستاد اجرایی شهرستان موجود باشد.

نکته:

موارد مربوط به ثبت اطلاعات و جمع بندی آن ها در خصوص تکمیل شناسنامه سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی (شامل: اطلاعات دموگرافیک، نیازهای درمانی و خدمات ارائه شده) و ارائه خدمت وارنیش فلوراید به صورت الکترونیک در نرم افزاری که قبلاً تهیه شده و در اختیار مسئولین محترم بهداشت دهان و دندان قرار داده شده است، صورت می گیرد.

فرم شماره ۶

چک لیست های نظارتی (فرم های ۶ - الف، ۶ - ب و ۶ - ج) برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان مقطع ابتدایی که بایستی در ستاد اجرایی شهرستان و استان موجود باشد.

فلوجارت ثبت اطلاعات فرم های برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

سال تحصیلی ۹۵ - ۹۴

فرم شماره ۱

جدول ۱- مشخصات مدرسه

استان		نام مدرسه	
شهرستان		آدرس مدرسه	
منطقه		شماره تلفن مدرسه	
☐ شهری	☐ روستایی	☐ پسرانه	☐ دخترانه
☐ شیفت صبح	☐ شیفت عصر	☐ مختلط	
تعداد دانش آموزان ابتدایی به تفکیک پایه			
ششم	پنجم	چهارم	سوم
تعداد کل دانش آموزان ابتدایی		اول	دوم

جدول ۲- اطلاعات مربوط به برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

تکمیل شناسنامه الکترونیک سلامت دهان و دندان ☐		ارائه خدمت وارنیش فلورایدتراپی ☐ نوبت اول ☐ نوبت دوم ☐		ارائه خدمات درمانی دندانپزشکی ☐	
تعداد کل دانش آموزان تحت پوشش خدمت وارنیش فلورایدتراپی		تعداد دانش آموزان ابتدایی تحت پوشش خدمت وارنیش فلورایدتراپی به تفکیک پایه		تعداد کل دانش آموزان تحت پوشش خدمت وارنیش فلورایدتراپی	
وجود یونیت سیار ☐		تعداد یونیت سیار		وجود یونیت ثابت در مدرسه ☐	
وجود یونیت ثابت در مدرسه ☐		تعداد یونیت ثابت		وجود یونیت ثابت در مدرسه ☐	
تعداد نیروهای آموزش دیده	تعداد کاردان بهداشت دهان	تعداد بهداشتکار دهان و دندان	تعداد دندانپزشک	تعداد یونیت ثابت	وجود یونیت ثابت در مدرسه ☐

جدول ۳- مشخصات مجری برنامه در مدرسه

نام خانوادگی مجری برنامه در مدرسه:	سمت:
نام و نام خانوادگی رابط پایگاه در مدرسه:	سمت:

جدول ۴- اطلاعات مربوط به وسایل کمک آموزشی موجود در مدرسه

تعداد	نوع وسایل کمک آموزشی	تعداد	نوع وسایل کمک آموزشی	تعداد	نوع وسایل کمک آموزشی
	کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان		کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان		کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان
	ماکت دندان و مسواک		ماکت دندان و مسواک		ماکت دندان و مسواک
	نخ دندان		نخ دندان		نخ دندان

جدول ۵- تعداد جلسات آموزشی برگزار شده

برای والدین	برای دانش آموزان

نام و نام خانوادگی مدیر مدرسه:

تاریخ، مهر و امضاء:

فرم شماره ۲

جدول ۱- مشخصات مدارس در سطح شهرستان

مختلط	دخترانه	پسرانه	تعداد مدارس	تعداد کل مدارس		استان
				شهری	روستایی	
						شهرستان
						تعداد مناطق
تعداد دانش آموزان ابتدایی شهرستان به تفکیک پایه						تعداد کل دانش آموزان شهرستان
ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	

جدول ۲- اطلاعات مربوط به برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی در سطح شهرستان

تعداد دانش آموزان ابتدایی تحت پوشش خدمت وارنیش فلورایدتراپی به تفکیک پایه						تعداد کل دانش آموزان تحت پوشش خدمت وارنیش فلورایدتراپی	تعداد مدارس تحت پوشش خدمت وارنیش فلورایدتراپی
ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول		
							تعداد مدارس که در آنها از یونیت سیار استفاده شده است
تعداد نیروهای ارائه دهنده خدمات سلامت دهان و دندان				تعداد کل یونیت های ثابت استفاده شده در مدارس	تعداد کل یونیت های سیار استفاده شده در مدارس		تعداد مدارس که در آنها از یونیت ثابت استفاده شده است
نیروهای آموزش دیده	کاردان بهداشت دهان	بهداشتکار دهان و دندان	دندانپزشک				

جدول ۳- مشخصات مجریان برنامه در مدارس سطح شهرستان

تعداد کل مجریان برنامه در مدارس سطح شهرستان	تعداد کل رابطین پایگاه های سلامت دهان و دندان در سطح شهرستان
---	--

جدول ۴- اطلاعات مربوط به وسایل کمک آموزشی موجود در مدارس سطح شهرستان

تعداد کل	نوع وسایل کمک آموزشی	تعداد کل	نوع وسایل کمک آموزشی	تعداد کل	نوع وسایل کمک آموزشی
	کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان				
	ماکت دندان و مسواک				
	نخ دندان				

برای والدین	برای دانش آموزان
-------------	------------------

جدول ۵- تعداد کل جلسات آموزشی برگزار شده در شهرستان

نام و نام خانوادگی (مسئول سلامت و تندرستی مناطق):

تاریخ، مهر و امضاء:

نام و نام خانوادگی (مسئول بهداشت دهان و دندان شهرستان):

تاریخ، مهر و امضاء:

فرم شماره ۳

جدول ۱- مشخصات مدارس استان (دانشگاه/دانشکده)

مختلط	دخترانه	پسرانه	تعداد مدارس	تعداد کل مدارس		استان
				شهری	روستایی	تعداد شهرستان
						تعداد مناطق
تعداد دانش آموزان ابتدایی استان به تفکیک پایه						تعداد کل دانش آموزان استان
ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	

جدول ۲- اطلاعات مربوط به برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی در استان (دانشکده/دانشگاه)

تعداد دانش آموزان ابتدایی تحت پوشش خدمت واریش فلورایدترابی در استان به تفکیک پایه					تعداد کل دانش آموزان تحت پوشش خدمت واریش فلورایدترابی در استان		تعداد مدارس تحت پوشش خدمت واریش فلورایدترابی در استان		
ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول				
تعداد نیروهای ارائه دهنده خدمات سلامت دهان و دندان در استان				تعداد کل یونیت های ثابت استفاده شده در مدارس استان		تعداد کل یونیت های سیار استفاده شده در مدارس استان		تعداد مدارس در استان که در آنها یونیت سیار استفاده شده است	
نیروهای آموزش دیده	کاردان بهداشت دهان	بهداشتکار دهان و دندان	دندانپزشک					تعداد مدارس در استان که در آنها یونیت سیار استفاده شده است	

جدول ۳- مشخصات مجریان برنامه در مدارس استان (دانشکده/دانشگاه)

تعداد کل مجریان برنامه در مدارس استان	تعداد کل رابطین پایگاه های سلامت دهان و دندان در استان
---------------------------------------	--

جدول ۴- اطلاعات مربوط به وسایل کمک آموزشی موجود در مدارس استان (دانشکده/دانشگاه)

تعداد کل	نوع وسایل کمک آموزشی	تعداد کل	نوع وسایل کمک آموزشی	تعداد کل	نوع وسایل کمک آموزشی
	کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان				
	ماکت دندان و مسواک				
	نخ دندان				

جدول ۵- تعداد جلسات آموزشی برگزار شده در استان

برای والدین	برای دانش آموزان
-------------	------------------

تاریخ، مهر و امضاء:

نام و نام خانوادگی (مسئول سلامت و تندرستی استان):

تاریخ، مهر و امضاء:

نام و نام خانوادگی (مسئول بهداشت دهان و دندان استان):

**طرح تحول سلامت دهان و دندان
گامی دیگر در راستای اجرای برنامه تحول نظام سلامت**

والدین گرامی

سلامت دهان و دندان بخش مهمی از سلامت عمومی است که در کیفیت زندگی افراد جامعه به ویژه کودکان نقش چشمگیری دارد ولی در کشور ما به دلیل عدم توجه کافی والدین و کودکان به این امر، میزان پوسیدگی دندان ها بالا رفته است. استفاده از روش های پیشگیری از پوسیدگی دندان به طور یقین می تواند از هزینه های گزاف درمان های دندانپزشکی و عواقب از دست دادن دندان های شیری و دائمی در سنین پایین جلوگیری نمایند. به این منظور از ابتدای سال ۱۳۹۴ طرح تحول سلامت دهان و دندان دانش آموزان با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت آموزش و پرورش با هدف پیشگیری و کاهش میزان پوسیدگی دندان دانش آموزان اجرا می شود.

این برنامه شامل چند مرحله آموزش، معاینه، تعیین نیازهای درمانی و ارائه خدمات پیشگیری و درمانی می باشد و اولین قدم جهت ارتقای سلامت دهان و دندان، تکمیل شناسنامه دندانپزشکی دانش آموزان است. با توجه به اینکه فلوراید تراپی در کاهش پوسیدگی دندان بسیار موثر است، پس از معاینه و تکمیل شناسنامه الکترونیکی دندانپزشکی با استفاده از وارنیش فلوراید مقاومت دندانها در مقابل پوسیدگی دندان افزایش داده می شود. وارنیش فلوراید مایعی غلیظ، چسبنده و حاوی فلوراید است که استفاده از آن آسان، بدون درد و ناراحتی و بدون نیاز به بی حسی بوده و به راحتی توسط برس های یکبار مصرف بر روی دندان های کودک مالیده می شود و یک تجربه دندانپزشکی خوشایند برای کودک محسوب می شود. وارنیش های فلوراید غالباً باعث تغییر رنگ موقتی دندان (زردرنگ) می گردد که با گذشت زمان و پس از جذب فلوراید، با پاک شدن وارنیش از سطح دندان این تغییر رنگ از بین می رود.

توصیه ها:

- ۱- قبل از انجام وارنیش فلوراید، کودک دندان های خود را مسواک زده باشد.
- ۲- حداقل ۲ تا ۴ ساعت پس از آن باید از خوردن و آشامیدن پرهیز نماید و دانش آموز فقط تا پایان روز نباستی از مسواک و نخ دندان استفاده نماید تا وارنیش فلوراید فرصت بیشتری جهت تماس با دندان داشته باشد.
- ۳- جهت اثر بخشی این ماده لازم است با نظر دندانپزشک حداقل دو بار در سال از آن استفاده کرد.

فرم ثبت نام در طرح تحول سلامت دهان و دندان و دریافت خدمت وارنیش فلوراید

اینجانب ..... ولی / سرپرست دانش آموز ..... با کد ملی .....
با پایه تحصیلی ..... که در مدرسه ..... تحصیل می نماید، بدینوسیله همکاری و رضایت خود را جهت ثبت نام در طرح تحول سلامت دهان و دندان و دریافت رایگان خدمت وارنیش فلوراید فرزندم، اعلام می نمایم.

آیا فرزند شما بیماری خاصی دارد؟ خیر بلی نام بیماری: ..... نام داروهای مصرفی: .....

فرزند شما تحت پوشش کدام بیمه درمانی می باشد؟

تامین اجتماعی خدمات درمانی نیروهای مسلح سایر بیمه ها: نام ببرید:

تاریخ: ..... امضا: ..... تلفن همراه: .....

فرم گواهی انجام واریش فلوراید در مدرسه برای ارائه دهنده خدمت

احتراماً گواهی می گردد:

در تاریخ ..... در مدرسه .....، پس از رویت رضایت نامه والدین

فلوراید تراپی توسط سرکار خانم / جناب آقای ..... برای ..... نفر

دانش آموز انجام و آموزش های پس از فلوراید تراپی ارائه گردید.

نام و امضاء مدیر مدرسه

فرم ۶ - الف

چک لیست نظارتی برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی در سطح مدارس

ردیف	عنوان فعالیت	امتیاز
۱	آیا فرم شماره ۱ تکمیل شده، در مدرسه موجود می باشد؟ (فرم تکمیل شده مشاهده شود)	۱
۲	آیا یک نسخه از فرم شماره ۱ به واحد ستادی مربوطه در آموزش و پرورش منطقه تحویل داده شده است؟ (۲ ماه یک بار)	۱
۳	آیا مدیر مدرسه آگاهی لازم را نسبت به اجرای این برنامه در مدرسه دارد؟	۱
۴	آیا مجری برنامه در جلسات توجیهی و آموزشی مربوطه شرکت کرده است؟ گواهی شرکت در جلسه را داشته باشد.	۱
۵	آیا برای والدین دانش آموزان جلسات توجیهی و آموزشی در ارتباط با این برنامه برگزار شده است؟ (مستندات چک شود)	۱
۶	آیا برای دانش آموزان جلسات آموزشی برگزار شده است؟ (مستندات چک شود)	۱
۷	آیا دانش آموزان روش صحیح مسواک زدن را یاد گرفته اند؟ (از ۵ دانش آموز خواسته شود تا روش صحیح آن را نشان دهند)	۲
۸	آیا دانش آموزان روش صحیح نخ دندان را یاد گرفته اند؟ (از ۵ دانش آموز خواسته شود تا روش صحیح آن را نشان دهند)	۲
۹	آیا تکمیل شناسنامه الکترونیک سلامت دهان و دندان دانش آموزی انجام شده است؟	۲
۱۰	آیا برای ارائه خدمت وارنیش فلوراید، از والدین رضایت نامه کتبی گرفته شده است؟	۱
۱۱	آیا ارائه خدمت وارنیش فلوراید در این مدرسه صورت می گیرد؟	۲
۱۲	آیا دندانپزشک / بهداشتکار دهان و دندان / کاردان بهداشت دهان از روپوش سفید تمیز موقع کار استفاده می کند؟	۱
۱۳	آیا دندانپزشک / بهداشتکار دهان و دندان / کاردان بهداشت دهان از دستکش و ماسک موقع کار استفاده می کند؟	۱
۱۴	آیا مواد مصرفی مورد نیاز در محل موجود است؟ (وارنیش ، ست یکبار مصرف)	۱
۱۵	آیا امکانات مناسب جهت ارائه خدمت وجود دارد؟ (وجود مکان جداگانه برای ارائه خدمت فلوراید تراپی، صندلی برای دندانپزشک و کودک، سطل زباله و ...)	۱
۱۶	آیا شناسنامه الکترونیک به طور صحیح تکمیل می شود؟ (به طور تصادفی برای سه نفر که شناسنامه تکمیل می شود، بررسی گردد.)	۲
۱۷	آیا والدین / سرپرست مدرسه از خدمت ارائه شده به فرزند/ دانش آموزان رضایت دارند؟	۱
۱۸	آیا والدین / سرپرست مدرسه از نحوه برخورد دندانپزشک / بهداشتکار دهان و دندان / کاردان بهداشت دهان رضایت دارند؟	۱
۱۹	آیا دندانپزشک / بهداشتکار دهان و دندان / کاردان بهداشت دهان از همکاری مدیر، مجری برنامه / رابط پایگاه در مدرسه رضایت دارد؟	۱
۲۰	آیا دانش آموز می داند چه ملاحظاتی را پس از اتمام کار باید انجام دهد؟	۱
۲۱	آیا والدین / سرپرست مدرسه اطلاع دارند که چه ملاحظاتی را پس از اتمام کار بایستی برای کودکان/ دانش آموزان رعایت کنند؟	۱
۲۲	آیا مراجعه بعدی برای دریافت مجدد این خدمت به والدین / سرپرست مدرسه گفته شده است؟	۱
۲۳	آیا در مدرسه جهت ارائه خدمات سلامت دهان و دندان از یونیت سیار یا ثابت استفاده می شود؟	۱

تاریخ و امضاء

نام و نام خانوادگی و سمت تکمیل کننده چک لیست:

جمع امتیاز کسب شده:

چک لیست نظارتی برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی برای ستاد اجرایی شهرستان

ردیف	عنوان فعالیت	امتیاز
۱	آیا فرم شماره ۲ تکمیل شده و در واحد موجود می باشد؟ (مشاهده فرم شماره ۲)	۱
۲	آیا یک نسخه از فرم شماره ۱ در واحد ستادی مربوطه در آموزش و پرورش منطقه وجود دارد؟ (مشاهده تعدادی از فرم های شماره ۱)	۱
۳	آیا اعضای ستاد اجرایی شهرستان نسبت به این برنامه و نحوه اجرای آن توجیه هستند؟	۱
۴	آیا جدول گانت برنامه تکمیل و فعالیت ها بر طبق آن صورت گرفته است؟ (مشاهده مستندات)	۲
۵	آیا جلسات ستاد اجرایی شهرستان به طور منظم برگزار می گردد؟ (صورتجلسات مشاهده شود)	۱
۶	آیا جلسات توجیهی و آموزشی برای عوامل اجرایی در سطح شهرستان برگزار گردیده است؟ (مشاهده صورتجلسات)	۱
۷	آیا اعضای ستاد اجرایی شهرستان از نحوه اجرای برنامه بازدید به عمل می آورند؟ (نمونه هایی از چک لیست های تکمیل شده مشاهده شود)	۱
۸	آیا پس خوراند بازدیدها برای زیر مجموعه تابعه و ستاد اجرایی استان ارسال می گردد؟ (نمونه نامه های ارسالی مشاهده شود)	۱
۹	آیا یک نسخه از فرم شماره ۲ برای ستاد اجرایی استان ارسال شده است؟ (۳ ماه یک بار)	۱
۱۰	آیا وسایل کمک آموزشی سلامت دهان و دندان دریافت و توزیع شده است؟ (نامه های مربوطه مشاهده شود)	۲
۱۱	آیا مواد مصرفی، لوازم و تجهیزات مورد نیاز تامین و توزیع شده است؟ (بررسی مستندات مربوطه)	۲
۱۲	آیا در مدارس تحت پوشش برنامه جهت ارائه خدمات سلامت دهان و دندان از یونیت سیار یا ثابت استفاده می شود؟ (بررسی مستندات)	۲
۱۳	آیا خرید خدمت صورت گرفته است؟ (بررسی مستندات)	۲
۱۴	آیا مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش طرف قرارداد با بیمه برای ارائه خدمات جهت دانش آموزان قرار گرفته اند؟ (بررسی مستندات)	۲

جمع امتیاز کسب شده: نام و نام خانوادگی و سمت تکمیل کننده چک لیست: تاریخ و امضاء

چک لیست نظارتی برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی برای ستاد اجرایی استان

ردیف	عنوان فعالیت	امتیاز
۱	آیا فرم شماره ۳ تکمیل شده و در واحد موجود می باشد؟ (مشاهده فرم شماره ۳)	۱
۲	آیا یک نسخه از فرم شماره ۲ در واحد ستادی وجود دارد؟ (مشاهده تعدادی از فرم های شماره ۲)	۱
۳	آیا اعضای ستاد اجرایی استان نسبت به این برنامه و نحوه اجرای آن توجه هستند؟	۱
۴	آیا جدول گانت برنامه تکمیل و فعالیت ها بر طبق آن صورت گرفته است؟ (مشاهده مستندات)	۲
۵	آیا جلسات ستاد اجرایی استان به طور منظم برگزار می گردد؟ (صورتجلسات مشاهده شود)	۱
۶	آیا جلسات توجیهی و آموزشی برای مسئولین مربوطه در سطح شهرستان برگزار گردیده است؟ (مشاهده صورتجلسات)	۱
۷	آیا اعضای ستاد اجرایی استان از نحوه اجرای برنامه بازدید به عمل می آورند؟ (نمونه هایی از چک لیست های تکمیل شده مشاهده شود)	۱
۸	آیا پس خوراند بازدیدها برای زیر مجموعه تابعه و ستاد اجرایی کشوری ارسال می گردد؟ (نمونه نامه های ارسالی مشاهده شود)	۱
۹	آیا یک نسخه از فرم شماره ۳ برای ستاد اجرایی کشوری ارسال شده است؟ (۳ ماه یک بار)	۱
۱۰	آیا وسایل کمک آموزشی سلامت دهان و دندان دریافت و توزیع شده است؟ (نامه های مربوطه مشاهده شود)	۲
۱۱	آیا مواد مصرفی، لوازم و تجهیزات مورد نیاز تامین و توزیع شده است؟ (بررسی مستندات مربوطه)	۲
۱۲	آیا در مدارس تحت پوشش برنامه جهت ارائه خدمات سلامت دهان و دندان از یونیت سیار یا ثابت استفاده می شود؟ (بررسی مستندات)	۲
۱۳	آیا خرید خدمت صورت گرفته است؟ (بررسی مستندات)	۲
۱۴	آیا مراکز بهداشتی درمانی تحت پوشش طرف قرارداد با بیمه برای ارائه خدمات جهت دانش آموزان قرار گرفته اند؟ (بررسی مستندات)	۲
۱۵	آیا جلب همکاری دانشکده دندانپزشکی برای ارائه خدمات سلامت دهان به دانش آموزان صورت گرفته است؟	۲
۱۶	آیا جلسات کمیته تحول سلامت برگزار شده است؟	۱

تاریخ و امضاء

نام و نام خانوادگی و سمت تکمیل کننده چک لیست:

جمع امتیاز کسب شده:

سوالات پیش آزمون و پس آزمون مجریان برنامه در مدارس (کتاب دانستی های سلامت دهان و دندان)

۱. در طول شب بزاق..... ترشح می شود، اسید تولید شده توسط میکروبیها قدرت تخریبی..... دارد.

الف- کم-کم   ب- کم-زیاد   ج- زیاد-زیاد   د- زیاد-کم

۲. در خصوص مسواک زدن برای کودکان بالای ۶ سال کدامیک از موارد ذیل نادرست می باشد؟

الف- دندانهای بالا و پایین باید جداگانه مسواک شود.

ب- مسواک زدن از قسمت عقب یک سمت دهان شروع می شود.

ج- هنگام مسواک کردن باید موهای مسواک با زاویه ۴۵ درجه با محور عرضی دندان در سطح خارجی دندان قرار گیرد.

د- منظور از حرکت لرزشی در مسواک، زدن حرکات سریع و کوتاه به سمت عقب و جلو بدون جابجایی مسواک می باشد.

۳. در خصوص استفاده از مسواک برقی کدام عبارت غلط است؟

الف- این مسواک ها جهت برداشتن ساده تر پلاک در افراد استفاده می شود.

ب- بیشتر برای کودکان زیر ۶ سال توسط دندانپزشکان توصیه می شود.

ج- این نوع مسواک جایگزین مناسبی برای مسواک دستی می باشد.

د- در بچه های با توان کم بدنی و ذهنی، بیماران بستری و افرادی که تحت درمان ارتودنسی ثابت قرار می گیرند توصیه می شود.

۴. در خصوص نخ دندان کدام عبارت ذیل نادرست می باشد.

الف- با نخ دندان می توان سطوح بین دندانی را تمیز کرد.

ب- هدف اصلی از تمیز کردن نواحی بین دندانی خارج کردن تکه های غذایی بین دندانها می باشد.

ج- نوع نخ دندان مورد استفاده فرد بر اساس سهولت استفاده، علاقه شخصی فرد و توصیه دندانپزشک می باشد.

د- استفاده از نخ دندان در کودکان برای نواحی بین دندان با تماس های نزدیک ضروری است.

۵. در خصوص درجه پوسیدگی زایی مواد غذایی کدام عبارت نادرست می باشد؟

الف- شکل ماده غذایی مدت زمان تماس دندان با ماده غذایی را مشخص می کند.

ب- مواد قندی مثل آب نبات که به آهستگی در دهان حل می شوند دارای خاصیت پوسیدگی زایی بیشتر می باشد.

ج- تنقلاتی که قدرت چسبندگی بیشتری به سطح دندانها دارند میزان پوسیدگی زایی آنها بیشتر خواهد بود.

د- هرچه دفعات مصرف مواد غذایی حاوی مواد قندی بیشتر باشد، احتمال ابتلا به پوسیدگی کمتر می شود.

۶. در خصوص ساختمان دندان کدامیک از عبارتهای زیر نادرست است؟

الف- مغز دندان در زیر لایه عاج قرار گرفته است.

ب- ریشه دندان از خارج به داخل شامل سیمان، عاج، مغز دندان می باشد.

ج- لایه عاج در زیر مینای دندان قرار گرفته است و بر خلاف مینا زنده است.

د- مینای دندان بر خلاف عاج در مقابل تحریکات حساسیت نشان می دهد.

۷. کدام عبارت در خصوص پلاک میکروبی صحیح است؟

الف- در اثر تمیز نکردن جرم، پلاک میکروبی ایجاد می شود.

ب- پلاک میکروبی به صورت مرتب روی دندانها تشکیل می شود.

ج- پلاک میکروبی با مسواک تمیز نمی شود.

د- پلاک میکروبی بر روی دندان رنگ صورتی دارد و با چشم دیده می شود.

۸. عوامل موثر در ایجاد پوسیدگی دندان کدامند؟

الف- مواد قندی، مواد غذایی، میکروبهها، زمان

ب- میکروبهها، بیماری فرد، مواد غذایی، ژنتیک دندان

ج- زمان، مواد قندی، مقاومت شخص و دندان، میکروبهها

د- مواد غذایی، میکروبهها، باکتریها، ژنتیک دندان

۹. کدامیک از مشخصات لثه سالم نمی باشد؟

الف- رنگ صورتی

ب- گرد بودن لبه لثه

ج- قوام سفت و محکم

د- تبعیت شکل لثه از شکل و طرز قرار گرفتن دندان ها

۱۰. در خصوص التهاب لثه (ژنژیویت) کدام عبارت درست است؟

- الف- ژنژیویت مرحله ابتدایی بیماری لثه است
- ب- لثه در التهاب لثه با مسواک زدن دچار خونریزی می شود
- ج- تورم و قرمزی در لثه های بیمار دیده نمی شود
- د- پاسخ الف و ب صحیح می باشد

۱۱. در خصوص آفت دهان کدام عبارت نادرست است؟

- الف- آفت دهان روی گونه، لب و کف دهان بروز می کند
- ب- حداکثر پس از دو هفته بهبود می یابد
- ج- آفت دهان دوباره عود نمی کند
- د- به صورت زخم های سفید رنگ کوچک می باشد

۱۲. کدامیک از پاسخ های زیر از عوامل خارجی بوی بد دهان می باشد؟

- الف- دندانهای پوسیده عفونی
- ب- پروتزیهای دندان نامناسب
- ج- بیماریهای بینی و سینوزیت
- د- بیماری های لثه

۱۳. در خصوص اقدامات مورد نیاز در زمان بیرون افتادن دندان از دهان کدام عبارت غلط است ؟

- الف - در صورتیکه بیمار قبلا به طور کامل واکسینه نشده است و زخم آلوده باشد باید یک نوبت واکسن کزاز به کودک تزریق شود .
- ب- دندان بیرون افتاده را از ریشه گرفته و تاج زیر فشار ملایم آب گرفته شود .
- ج- دندان در محیط مرطوب همراه کودک به دندانپزشکی برده شود .
- د- در صورت شکستگی تاج دندان ، تکه جدا شده را نیز با فرد ، باید به نزد دندانپزشک برد .

۱۴. در استفاده از فلوراید کدامیک از عبارات ذیل غلط است ؟

- الف - فلوراید باعث کاهش بروز پوسیدگی در دندان های شیری به میزان ۴۰-۵۰٪ می شود .
- ب- استفاده از قرص و قطره فلوراید از جمله روش های موضعی استفاده از فلوراید می باشد .

ج- اگر مقدار فلوراید آب آشامیدنی یک منطقه بیش از اندازه باشد ، فلوروزیس در دندان ها دیده می شود .

د- فلوراید باعث افزایش مقاومت دندانها در برابر پوسیدگی می شود .

۱۵. در استفاده از فیشورسیلنت کدام عبارت صحیح است ؟

الف - از فیشورسیلنت جهت درمان پوسیدگی شیارهای عمیق سطح جونده استفاده می شود .

ب- انجام فیشورسیلنت به تنهایی باعث کاهش احتمال پوسیدگی می گردد .

ج- پس از فیشورسیلنت دندان ها ، بررسی شش ماهه و یکساله دندان های کودک توصیه می گردد .

د- انجام فیشورسیلنت برای کلیه دندانهای دائمی کودک در سنین ۷ الی ۱۲ سال انجام می شود .

سوالات پیش آزمون و پس آزمون والدین (کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان)

۱. کدام عبارت زیر در خصوص مصرف مواد غذایی نادرست است.

- الف- خوردن هویج، سیب تا حدودی به تمیز کردن سطح دندانها کمک می کند.
- ب- آدامس بدون قند باعث افزایش ترشح بزاق می شود.
- ج- خوردن آدامس بدون قند یا سیب می تواند جایگزین مسواک شود.
- د- بعد از خوردن مواد اسیدی مانند مرکبات و مواد ترش بلافاصله مسواک نزنید.

۲. کدام عبارت زیر در خصوص انتخاب یک مسواک، نادرست است؟

- الف- استفاده از مسواک با جنس موهای سخت توصیه نمی شود.
- ب- معمولاً نمی توان بیش از ۳ الی ۴ ماه از یک مسواک استفاده نمود.
- ج- موهای مسواک از جنس نایلون نرم و سر موهای تیز توصیه می شود.
- د- اندازه مسواک کودکان، کوچکتر از بزرگسالان است.

۳. کدام عبارت زیر در خصوص خمیر دندان و مسواک نادرست می باشد؟

- الف- لازم است مسواک کردن حتماً با خمیر دندان انجام شود.
- ب- در صورت عدم دسترسی به خمیر دندان می توان از نمک خشک و جوش شیرین استفاده کرد.
- ج- جهت انتخاب مسواک و خمیر دندان مناسب با دندانپزشک مشورت شود.
- د- استفاده از آب نمک رقیق به صورت دهانشویه جهت ضد عفونی کردن محیط دهان کمک کننده است.

۴. در استفاده از نخ دندان کدامیک از عبارات زیر نادرست می باشد.

- الف- حدود ۳۰ تا ۴۵ سانتیمتر از نخ دندان استفاده می شود.
- ب- دو طرف نخ دندان در هر دو دست به دور انگشت وسط پیچیده می شود.
- ج- نخ با حرکتی شبیه اره کشیدن به آرامی به فضای بین دندانها وارد می شود.
- د- پس از وارد شدن نخ دندان به فضای بین دندانها با حرکت عقب و جلو سطوح دندان تمیز می شود.

۵. در خصوص قندهای موجود در مواد غذایی و درجه پوسیدگی زایی کدام عبارت نادرست می باشد؟

- الف- قندهای موجود در میوه و سبزیجات خاصیت پوسیدگی زایی پایین دارند.

ب- قندهای موجود در فرآورده های لبنی از جمله پنیر، غیر پوسیدگی زا هستند.

ج- قندهای موجود در عسل و آب میوه طبیعی پوسیدگی زایی بالا دارند.

د- قندهای موجود در نوشابه ها و بیسگویت ها پوسیدگی زایی پایین دارند.

۶. در خصوص دندان ۶ سالگی کدام عبارت نادرست است؟

الف- محل رویش آن پشت آسیای اول شیری است.

ب- این دندان اولین دندان آسیای بزرگ دائمی است.

ج- این دندان الگوی رویش سایر دندانهای دائمی است.

د- این دندان جانشین دندان شیری نمی شود.

۷. در خصوص افراد در معرض خطر پوسیدگی دندان کدام عبارت نادرست است؟

الف- افراد د با نقص و مشکلات فیزیکی

ب- کودکانی که والدینی با پوسیدگی فعال دارند.

ج- کودکان با رژیم غذایی حاوی میزان بالای پروتئین

د- افرادی با بهداشت دهان ضعیف

۸. در خصوص ژنژیویت رویشی، کدام عبارت نادرست است؟

الف- در زمان رویش دندان در کودکان اتفاق می افتد.

ب- رویش دندان به خودی خود موجب ژنژیویت می شود.

ج- کودکان با تنفس دهانی بیشتر دچار التهاب لثه می شوند.

د- تمیز نشدن مناسب دندانها در کودکان منجر به ژنژیویت در آنها می شود.

۹. کدام عبارت در خصوص جرم دندان نادرست است؟

الف- اگر پلاک میکروبی مدت طولانی روی دندان باقی بماند تبدیل به جرم می شود.

ب- توسط مسواک و نخ دندان از سطح دندان تمیز می شود.

ج- جرم دندان لایه ای سخت به رنگ زرد یا قهوه ای می باشد.

د- هیچ کدام

۱۰. در استفاده از وارنیش فلوراید کدام عبارت غلط است؟

الف- تغییر رنگ وارنیش فلوراید بر روی دندان موقتی می باشد .

ب- در کودکان زیر ۶ سال استفاده از وارنیش فلوراید به عنوان روش ایمن، بی خطر، بدون درد و موثر توصیه میشود.

ج- بلافاصله بعد از فلوراید تراپی با وارنیش فلوراید دندان ها، کودک می تواند مسواک بزند.

د- بعد از استفاده از وارنیش حداقل ۲ تا ۴ ساعت از خوردن و آشامیدن باید پرهیز شود .

سوالات پیش آزمون و پس آزمون دانش آموزان ۱۲ ساله

(کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان)

۱. نخ دندان کشیدن باعث کدامیک از موارد زیر می شود؟

- الف- تمیز کردن لای دندان ها
- ب- فاصله انداختن بین دندان ها
- ج- زخم شدن لثه
- د- خونریزی از لثه

۲. مسواک خوب چه مسواکی است؟

- الف - مسواک با موهای زبر و سفت
- ب- مسواک با موهای زبر و کوتاه و بلند
- ج- مسواک با موهای نرم و قابل انعطاف
- د- مسواک با موهای نرم و موهای منظم و مرتب

۳. کدام مورد بیشتر باعث پوسیدگی دندان می شود؟

- الف- خوردن یکدفعه ۳ عدد گز
- ب- خوردن ۳ عدد گز در زمان های مختلف مثلاً هر یک ساعت یک گز در یک روز
- ج- فرقی نمی کند
- د- نمی دانم

۴. کدام یک از مواد غذایی زیر بیشتر باعث پوسیدگی دندان ها می شود؟

- الف- شیر
- ب- پنیر و گردو
- ج- میوه
- د- آب نبات

۵. فلوراید چه فایده ای برای دندان ها دارد؟

- الف- باعث سفید شدن دندان ها می شود
- ب- باعث از بین رفتن میکروب ها می شود
- ج- باعث محکم شدن دندان ها می شود
- د- باعث محکم شدن لثه ها می شود

۶. از چه زمانی پس از زدن وارنیش فلوراید می توان مسواک کرد؟

- الف- از دو روز بعد
- ب- از یک ساعت بعد
- ج- از روز بعد
- د- از پنج ساعت بعد

۷. خمیر دندان دارای فلوراید چه تاثیری بر روی دندان ها نمی تواند داشته باشد؟

الف- باعث مقاوم تر شدن دندان ها در برابر پوسیدگی می شود.

ب- باعث ساییده شدن دندان ها می شود.

ج- باعث از بین رفتن پلاک دندان می شود.

د- باعث از بین رفتن رنگدانه روی دندان ها می شود.

۸. کدامیک از عوامل ایجاد کننده بوی بد دهان است؟

الف- عدم رعایت بهداشت دهان و دندان

ب- بیماری های لثه

ج- دندان های پوسیده عفونی

د- همه موارد

۹. کدامیک از موارد زیر از مشخصات لثه سالم است؟

الف- لثه صورتی رنگ

ب- لثه سفت و محکم

ج- لثه قرمز رنگ

د- جواب های الف و ب هر دو درست هستند

۱۰. سخت ترین قسمت دندان کدام است؟

الف- مغز دندان

ب- مینای دندان

ج- عاج دندان

د- ریشه دندان

شاخص های برنامه کشوری ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

بر اساس شناسنامه الکترونیک سلامت دهان و دندان دانش آموزی

❖ پوشش بیمه ای:

• درصد کودکان دارای بیمه:

تعداد کودکان دارای بیمه

×۱۰۰

تعداد کل کودکان معاینه شده

❖ نیازهای درمانی: (هم کلی و هم به تفکیک پایه های ابتدایی و به تفکیک دندان های شیری و دائمی)

Ñ تعداد دندان هایی که نیاز به خارج کردن دارند

Ñ درصد کودکانی که نیازمند خارج کردن دندان می باشند

تعداد کودکان نیازمند خارج کردن دندان

×۱۰۰

تعداد کل کودکان معاینه شده

Ñ تعداد دندان هایی که نیاز به ترمیم دارند

Ñ درصد کودکانی که نیازمند ترمیم دندان می باشند

تعداد کودکان نیازمند ترمیم دندان

×۱۰۰

تعداد کل کودکان معاینه شده

Ñ تعداد دندان هایی که نیاز به فیشورسیلنت دارند

Ñ درصد کودکانی که نیازمند فیشورسیلنت تراپی می باشند

تعداد کودکان نیازمند فیشورسیلنت تراپی

×۱۰۰

تعداد کل کودکان معاینه شده

Ñ درصد کودکانی که نیازمند بروساژ و جرمگیری می باشند

تعداد کودکان نیازمند بروساژ و جرمگیری

×۱۰۰

تعداد کل کودکان معاینه شده

درصد کودکانی که نیازمند درمان تخصصی می باشند $\bar{N}$

تعداد کودکان نیازمند درمان تخصصی

$\ast 100$

تعداد کل کودکان معاینه شده

درصد کودکانی که Caries Free (دارای مجموعه دندان‌های سالم) می باشند $\bar{N}$

تعداد کودکان Caries Free

$\ast 100$

تعداد کل کودکان معاینه شده

درصد کودکانی که در حال حاضر مشکل دندانی نداشته و نیازمند دریافت خدمت نمی باشند (نه به این معنا که دهان عاری از پوسیدگی دارند بلکه این عبارت به این مفهوم است که برای مثال ممکن است کودک یک دندان‌ش به علت عفونت قبلاً کشیده شده باشد و یک دندان هم قبلاً ترمیم شده است و در حال حاضر در دهانش مشکل دندانی خاص نداشته و نشانه‌ای از پوسیدگی دندانی جدید وجود ندارد)

تعداد کودکان بدون مشکل دندانی

100

تعداد کل کودکان معاینه شده

❖ **درمان‌های انجام شده** (هم کلی و هم به تفکیک پایه‌های ابتدایی و به تفکیک دندان‌های شیری و دائمی)

$\bar{N}$ تعداد دندان‌هایی که خارج شده‌اند

$\bar{N}$ درصد کودکانی که خدمت کشیدن دندان را دریافت کرده‌اند

تعداد کودکانی که خدمت کشیدن را دریافت نموده‌اند

$\ast 100$

تعداد کل کودکان نیازمند خارج کردن دندان

$\bar{N}$ تعداد دندان‌هایی که ترمیم شده‌اند

$\bar{N}$ درصد کودکانی که خدمت ترمیم را دریافت کرده‌اند

تعداد کودکانی که خدمت ترمیم را دریافت نموده‌اند

$\ast 100$

تعداد کل کودکان نیازمند خدمت ترمیم

تعداد دندان هایی که فیشورسیلنت شده اند $\bar{N}$
 درصد کودکانی که خدمت فیشورسیلنت را دریافت کرده اند $\bar{N}$

$$\frac{\text{تعداد کودکانی که خدمت فیشورسیلنت را دریافت نموده اند}}{\text{تعداد کل کودکان نیازمند خدمت فیشورسیلنت}} * 100$$

تعداد دندان هایی که پالپوتومی شده اند $\bar{N}$
 درصد کودکانی که خدمت پالپوتومی را دریافت کرده اند $\bar{N}$

$$\frac{\text{تعداد کودکانی که خدمت پالپوتومی را دریافت نموده اند}}{\text{تعداد کل کودکان نیازمند خدمت پالپوتومی}} * 100$$

درصد کودکانی که خدمت بروساژ و جرمگیری را دریافت کرده اند $\bar{N}$

$$\frac{\text{تعداد کودکانی که خدمت بروساژ و جرمگیری را دریافت نموده اند}}{\text{تعداد کل کودکان نیازمند خدمت بروساژ و جرمگیری}} * 100$$

درصد کودکانی که خدمت وارنیش فلورایدتراپی را دریافت کرده اند (به تفکیک نوبت اول و هر دو نوبت) $\bar{N}$

$$\frac{\text{تعداد کودکانی که خدمت وارنیش فلورایدتراپی را دریافت نموده اند}}{\text{تعداد کل کودکان معاینه شده}} * 100$$

درصد کودکانی که درمان تخصصی دریافت کرده اند $\bar{N}$

$$\frac{\text{تعداد کودکانی که درمان تخصصی را دریافت نموده اند}}{\text{تعداد کل کودکان نیازمند درمان تخصصی}} * 100$$

جدول زمانبندی فعالیت های برنامه ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان ابتدایی

سال تحصیلی ۹۴-۹۵

ردیف	عنوان فعالیت ها	بخت	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند
۱	برگزاری جلسه کمیته طرح تحول سلامت دهان و دندان و مطرح نمودن برنامه ارتقای سلامت دهان و دندان دانش آموزان (جهت توجیه و انجام هماهنگی های لازم)									
۲	توجیه و هماهنگی با معاون بهداشتی و واحدهای مرتبط درون بخش (از جمله واحد نوجوانان، جوانان و مدارس*)									
۳	انجام هماهنگی های لازم با آموزش و پرورش									
۴	هماهنگی با واحدهای بهداشت دهان و دندان زیر مجموعه									
۵	تشکیل ستاد استان* و ستاد شهرستان***									
۶	تعیین درصد جمعیت دانش آموزی تحت پوشش برنامه									
۷	اعلام اقلام مورد نیاز اجرای برنامه (وارنیش فلوراید، یونیت سیار، تبت و ...)									
۸	تعیین نیروهای اجرایی درون و برون بخش									
۹	برآورد بودجه مورد نیاز اجرای برنامه برای سال تحصیلی ۹۴-۹۵ با توجه به برنامه عملیاتی									
۱۰	دریافت اقلام آموزشی مورد نیاز (از جمله، پوستر، کتاب دانستنی ها و ...)									

ردیف	عنوان فعالیت ها	بهر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند
۱۱	توزیع اقلام دریافتی و توزیع وسایل کمک آموزشی در محل های تعیین شده توسط اداره بهداشت دهان و دندان									
۱۲	برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی برای نیروهای اجرایی درون بخش									
۱۳	برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی برای نیروهای اجرایی برون بخش									
۱۴	برگزاری جلسات آموزشی کتاب دانستنی های سلامت دهان و دندان برای مجریان برنامه در مدارس									
۱۵	انجام پری تست و پست تست از مجریان برنامه و تعیین میزان درصد افزایش آگاهی									
۱۶	تدوین و تنظیم فرم قرارداد جهت خرید خدمت مطابق با استانداردها و قوانین هر دانشگاه/دانشکدهها									
۱۷	عقد قرارداد با مراکز خصوصی جهت ارائه خدمات دندانپزشکی به دانش آموزان									
۱۸	ارتقا و فعال سازی واحدهای بهداشت دهان و دندان مراکز بهداشتی درمانی جهت ارائه خدمات دندانپزشکی و عقد قرارداد با بیمه									
۱۹	هماهنگی با دانشکده های دندانپزشکی جهت ارائه خدمات دندانپزشکی به دانش آموزان (در صورت امکان)									
۲۰	راه اندازی پایگاه های ثابت و استفاده از یونیت های سیار مطابق با دستورالعمل اجرایی پایگاه های سلامت دهان و دندان دانش آموزی									

اسفند	بهمن	دی	آذر	آبان	مهر	شهریور	مرداد	تیر	عنوان فعالیت ها	ردیف
									تکمیل شناسنامه الکترونیک دانش آموزی بر طبق برنامه نرم افزاری تحویلی و انجام وارنیش فلوراید تراپی کودکان [#] ارائه خدمات دندانپزشکی ^{##}	۲۱
									اجرای برنامه در سطح مدارس ابتدایی تحت پوشش برنامه سلامت دهان و دندان دانش آموزی	
									نظارت و پایش برنامه	۲۲
									گزارشگیری ماهیانه بر طبق برنامه نرم افزاری تحویلی	۲۳
									تهیه گزارش نهایی و استخراج شاخص های برنامه	۲۴

[#] تکمیل شناسنامه الکترونیک دانش آموزان و انجام وارنیش فلوراید تراپی بایستی در طی مهر و آبان ماه انجام شود.

^{##} ارائه خدمات دندانپزشکی به دانش آموزان نیز بایستی در طی ماه های آذر، دی، بهمن و اسفند صورت گیرد.

توجه:

- به ازای هر ۱۵۰۰ نفر جمعیت دانش آموزان ابتدایی برنامه ریزی جهت ارائه سطح یک خدمات دهان و دندان صورت گیرد (آموزش، تکمیل شناسنامه، وارنیش فلوراید)
- به ازای هر ۵۰۰۰ تا ۷۰۰۰ نفر جمعیت دانش آموزان ابتدایی برنامه ریزی جهت ارائه سطح دو خدمات صورت گیرد (ترمیم، کشیدن، فیشورسیلنت، جرمگیری،)
- افزایش مراکز ارائه دهنده خدمت و حجم خدمات در مراکز دولتی جهت افزایش سهم خدمات بخش دولتی (اجرای طرح کارانه، خرید خدمت و ...)